

United Nations
SERBIA

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Директна примена стандарда Уједињених нација за заштиту људских права

UNIVERSAL DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS

#STANDUP4HUMANRIGHTS

Пројекат се спроводи уз подршку УН Програма редовне техничке сарадње (RPTC) који у Републици Србији имплементира Тим за људска права Уједињених нација у Србији

Директна примена стандарда људских права УН у поступцима пред домаћим судовима

Тематски модул: **Дискриминација**

СЛОБОДА ВЕРОИСПОВЕСТИ – ЗАШТИТА ВЕРСКИХ МАЊИНА

1. РЕЛЕВАНТНИ УН ИЗВОРИ - СТАНДАРДИ

Међународни пакт о грађанским и политичким правима

(„Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 7/1971)

Члан 2.

2. Државе уговорнице овог Пакта обавезују се да поштују и да зајамче права призната у овом Пакту свим појединцима који се налазе на њиховој територији и потпадају под њихову власт без икаквог разликовања, нарочито у погледу расе, боје, пола, језика, вероисповести, политичког или сваког другог убеђења, националног или друштвеног порекла, имовине, рођења или другог статуса.

Државе уговорнице овог Пакта се обавезују да, у складу са својим уставним поступцима и са одредбама овог Пакта, предузму потребне кораке ради усвајања таквих мера законодавног или другог карактера, погодних да се остваре права призната у овом Пакту која још нису предвиђена.

3. Државе уговорнице овог Пакта се обавезују да:

а) обезбеде сваком лицу чија права и слободе признате овим Пактом буду повређени, да располаже правом делотворне жалбе чак и онда када би повреду пошинула лица која су радила у обављању својих службених дужности;

б) обезбеде да надлежна судска, управна или законодавна власт, или свака друга власт која је према законодавству државе надлежна, решава о правима лица које уложе жалбу и да развијају могућности судских правних лекова.

ц) да обезбеде да надлежне власти поступе по свакој жалби која се усвоји као оправдана.

Члан 18. став 4.

Државе уговорнице овог Пакта се обавезују на поштовање слободе родитеља, односно законских старатеља, да обезбеде верско и морално васпитање своје деце у складу са својим убеђењима.

Члан 20, став 2.

Законом се се забранити свако заговарање националне, расне или верске мржње које представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље.

Члан 27. став 2.

У државама где постоје етничке, верске или језицке мањине, лица која припадају тим мањинама не могу бити лишена права да имају у заједници с другим члановима своје групе, свој сопствени културни живот, да исповедају своју сопствену вероисповест и обављају верске дужности, или да употребљавају свој сопствени језик.

Остали УН извори

Декларација УН о укидању свих облика нетолеранције и дискриминације засноване на вероисповести и верским уверењима

(Проглашена Резолуцијом 36/55, Генералне скупштине Уједињених нација, 25. новембра 1981)

Декларација о правима особа које припадају националним или етничким, верским и језичким мањинама

(Усвојена на 47. заседању Генералне скупштине Уједињених нација, 1992. године, резолуција бр. 47/135)

- Не садржи дефиницију мањина
- Односи се на етничке, културне, религијске и језичке мањине

Члан 2 садржи листу права: уживање културе, вршење вероисповести, употреба језика, учешће у јавном животу, учешће у доношењу националних и регионалних одлука које се односе на мањине, стварање и вођење удружења, остваривање контакта са другим мањинама и групама које се налазе изван граница државе

2. ДОМАШАЈ УН СТАНДАРДА

УН стандарди у области заштите верских права видљиви су најпре кроз касније документе, конвенције, не само наведену, већ и кроз поједине одредбе Пакта о економским, социјалним и културним правима, Међународног пакта о елиминацији свих облика расне дискриминација, Конвенције о правима детета, Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена, Конвенција против тортуре, другог суровог, нехуманог и понижавајућег поступања или кажњавања, Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица (Србија није ратификовала), Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида, Конвенција о статусу избеглица.

Даље се стандарди развијају и кроз неколицину општих коментара, пре свега Комитета за људска права, а заштита вероисповести добија јасније обресе и кроз декларације Генералне скупштине и тиме чини јасну целину заштите овог права.

Општи коментар бр. 11 Комитета за људска права

2. Члан 20 Пакта прописује да ће свака пропаганда у корист рата и свако заговарање националне, расне или верске мржње које представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље, бити забрањено законом. Према мишљењу Комитета, захтеви да се ове активности забране су у потпуности у складу с правом на слободу изражавања гарантовану чланом 19, чије уживање носи са собом одређене дужности и одговорности. Забрањивање на основу става 1 се односи на све форме пропаганде које предствљају претњу или доводе до агресије или нарушавања мира супротно Повељи Уједињених Нација, док се став 2 противи сваком заговарању националне, расне или верске мржње које представља подстицање на дискриминацију, непријатељство или насиље, било да таква пропаганда или подстицање имају унутрашњи или спољни карактер.

Члан 20. став 1. не забрањује подстицање на суверено право на самоодбрану и право народа на самоопредељење и независност у складу с Повељом Уједињених нација. Да би члан 20. био делотворан, требало би донети закон из ког ће бити јасно да су пропаганда и заговарање из члана 20. супротни државној политици, као и прописати одговарајуће санкције у случају кршења ове забране. Комитет стога верује да би државе чланице које још увек нису ово учиниле требало да предузму све неопходне мере да би испуниле обавезе из члана 20, те да оне саме треба да се уздрже од било какве пропаганде или заговарања мржње.

Општи коментар бр. 18 Комитета за људска права

Забрана дискриминације, заједно с начелом једнакости пред законом и једнаке законске заштите без икакве дискриминације, чини основни и општи принцип који се односи на заштиту људских права. Стога члан 2. став 1. Међународног пакта о грађанским и политичким правима обавезује сваку државу уговорницу да поштује и обезбеђује свим особама на својој територији и у својој надлежности права гарантована Пактом без икаквог разликовања, нарочито на основу расе, боје, пола, језика, вероисповести, политичког или било ког другог мишљења, националног и друштвеног порекла, имовине, рођења или другог статуса.

Члан 26. не обезбеђује само да свим појединцима једнакост пред законом, као и једнаку законску заштиту, већ и забрањује икакву дискриминацију на основу закона и јемчи свим лицима подједнаку и ефикасну заштиту против сваке дискриминације на било ком основу, као што је раса, боја, пол, језик, вероисповест, политичко или било које друго мишљење, национално и друштвено порекло, имовина, рођење или други статус.

Начело забране дискриминације је толико важно да члан 3. обавезује сваку државу уговорницу да обезбеди једнако право мушкараца и жена на уживање свих права гарантованих Пактом. Док члан 4. став 1. допушта државама чланицама да предузму мере којима се укидају извесне обавезе предвиђене Пактом у време опште опасности, исти члан захтева, интер алиа, да те мере не повлаче дискриминацију засновану искључиво на раси, боји, полу, језику, вероисповести или друштвеном пореклу. Штавише, члан 20. став 2. обавезује државе уговорнице да законом забране свако заговарање националне, расне или верске мржње која предствала подстицање на дискриминацију.

Општи коментар број 22 Комитета за људска права

2. Члан 18. штити теистичка, нетеистичка и атеистичка убеђења, као и право да се не исповеда ниједна вероисповест ни убеђење. Изрази убеђење и вероисповест се имају широко тумачити. Члан 18 се у примени не ограничава на традиционалне вероисповести нити на вероисповести и убеђења с институционалним особинама нити праксу аналогну традиционалним вероисповестима. Комитет је стога забринут због свих тенденција дискриминације према некој вероисповести или убеђењу из било ког разлога, укључујући и чињеницу да су недавно успостављене или да представљају верске мањине које могу бити предмет непријатељства преовлађујуће верске заједнице.

4. Слобода испољавања вероисповести или убеђења може се остваривати „појединачно или у заједници с другима, јавно или приватно“. Слобода испољавања вероисповести или убеђења богослужењем, верским обредима, исповедањем вере и наставом обухвата широк опсег радњи. Појам богослужења протеже се на обредне и свечане чинове којима

се непосредно изражавају убеђења, као и различита пракса неодвојива од таквих чинова, укључујући изградњу места за вршење богослужења, употребу обредних израза и предмета, истицање симбола и обележавање празника и нерадних дана. Верски обреди и исповедање вере или убеђења могу да укључују не само свечане чинове, већ и такве обичаје као што су правила о начину исхране, ношење посебне одеће или капа, учешће у обредима повезаним с неким периодима живота и коришћење посебног језика којим се уобичајено говори у дотичној групи. Поред тога, вероисповедање и верска настава укључују радње неодвојиве од вођења основних послова верских скупина, као што су, између осталог, слобода избора верских поглавара, свештеника и вероучитеља, слобода образовања нижих и високих верских школа и слобода израде и растурања верских написа и издања.

5. Комитет примећује да из слободе придржавања или прихватања вероисповести или убеђења неизбежно произлази слобода избора вероисповести или убеђења, укључујући, између осталог, право замене своје постојеће вероисповести или убеђења другим или усвајањем атеистичких гледишта, као и право остајања при својој вероисповести или убеђењу. Члан 18. став 2. забрањује принуду која би нанела штету праву придржавања и прихватања вероисповести или убеђења, укључујући употребу или претњу физичком силом или кривичним санкцијама ради приморавања верника или не-верника да остану привржени својим верским убеђењима и конфесијама, да се одрекну своје вероисповести или да се преобрате. Политика и пракса с истом намером или дејством, као, на пример, оне којима се ограничава приступ образовању, лекарској нези, запошљавању или правима зајамченим у члану 25. и другим одредбама Пакта су, на сличан начин, противни ставу 2 члана 18. Истоветну заштиту уживају сви који се придржавају убеђења која нису верске природе.

6. Комитет је мишљења да члан 18. став 4. дозвољава у државним школама наставу из предмета као што су општа историја религије и етика, ако се пружа непристрасно и објективно. Слобода родитеља или законских старатеља да осигурају да њихова деца стичу верско и морално образовање у складу с њиховим убеђењима, предвиђена чланом 18. ставом 4, повезана је с јемствима слободе верске наставе наведеним у члану 18. став 1. Комитет констатује да је јавно школство које укључује упућивање у одређену вероисповест или убеђење противно члану 18. став 4, сем ако се не предвиде недискриминаторни изузеци или алтернативе који би удовољили жељама родитеља и старатеља.

Општи коментар бр. 23 Комитета за људска права

5.1. Појмови употребљени у члану 27. указују на то да су лица која он треба да штити припадници одређене групе са заједничком културом, вероисповести и/или језиком. Ови

појмови такође указују на то да лица која он штити не морају нужно да буду држављани државе уговорнице. У вези с тим, обавезе које произилазе из члана 2. став 1. су такође релевантне, пошто тај члан захтева од државе уговорнице да свим појединцима на својој територији и под својом јурисдикцијом пружи права зајемчена Пактом, изузев оних права која се изричито односе на држављане, као што су на пример политичка права из члана 25. Према томе, држава чланица не може да ограничи примену члана 27. само на своје држављане.

5.2. Члан 27 признаје права лицима која припадају мањинама које „постоје” у одређеној држави уговорници. Ако се узму у обзир природа и обим права предвиђених овим чланом, није битно да се тачно одреди колики степен трајности подразумева термин “постоје”. Ова права своде се на то да се припадници таквих мањина не смеју лишити права да, у заједници с другим члановима своје групе, имају свој културни живот, исповедају своју веру и да користе свој језик. Као што не морају нужно да буду држављани или грађани те државе, исто тако не морају да имају стални боравак у њој. Тако, радници на привременом раду или чак посетиоци који у држави уговорници чине такву мањину имају право да их нико не лишава уживања поменутих права. Као и сваки други појединац на територији државе уговорнице, они имају универзална права на, на пример, слободу удруживања, окупљања и изражавања. Постојање етничке, верске или језичке мањине у некој држави уговорници не зависи од њене одлуке, већ захтева објективан критеријум на основу ког се утврђује постојање мањина.

3. РЕЛЕВАНТНИ ОСНОВ ПОСТУПАЊА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Устав Републике Србије

("Службени гласник РС", бр. 98/2006)

Члан 21. став 2. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.

Законске одредбе

Закон о забрани дискриминације

("Службени гласник РС", број 22/2009)

Забрана верске дискриминације

Члан 18.

1. Дискриминација постоји ако се поступа противно начелу слободног испољавања вере или уверења, односно ако се лицу или групи лица ускраћује право на стицање, одржавање, изражавање и промену вере или уверења, као и право да приватно или јавно изнесе или поступи сходно својим уверењима.

2. Не сматра се дискриминацијом поступање свештеника, односно верских службеника које је у складу са верском доктрином, уверењима или циљевима цркава и верских заједница уписаних у регистар верских заједница, у складу са посебним законом којим се уређује слобода вероисповести и статус цркава и верских заједница.

Закон о црквама и верским заједницама

("Службени гласник РС", број 36/2006)

Ћлан 1.

Свакоме се, у складу са Уставом, јемћи право на слободу савести и вероисповести.

Слобода вероисповести обухвата: слободу да се има или нема, задржи или промени вероисповест или верско уверење, односно слободу веровања, слободу исповедања вере у Бога; слободу да се појединачно или у заједници са другима, јавно или приватно, испољава веровање или верско уверење ујествовањем у богослужењу и обављањем верских обреда, верском поуком и наставом, неговањем и развијањем верске традиције; слободу да се развија и унапређује верска просвета и култура.

Забрана верске дискриминације

Ћлан 2.

Нико не сме бити подвргнут принуди која би могла угрозити слободу вероисповести, нити сме бити присиљен да се изјасни о својој вероисповести и верским уверењима или њиховом непостојању.

Нико не може бити узнемираван, дискриминисан или привилегован због својих верских уверења, припадања или неприпадања верској заједници, ујествовања или неујествовања у богослужењу и верским обредима и коришћења или некоришћења зајемљених верских слобода и права.

Не постоји државна религија.

Подзаконска акта

Консултовати **Правилник о садржини и начину вођења Регистра цркава и верских заједница**

4. ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ/УКАЗИВАЊЕ НА ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ИЗВОРЕ

Декларација о елиминисању свих облика нетолеранције и дискриминације засноване на религији или уверењу (1981)

- садржи многобројне принципе који су већ истакнути у другим релевантним међународним инструментима. Посебно је значајан **члан 6.** који набраја да право на слободу мисли, савести, религије или уверења укључује, између осталог:
 - право на обављање обреда или удруживање у вези са религијом или уверењем и успостављање и одржавање места које служе у те сврхе;
 - успостављање и одржавање одговарајућих добротворних или хуманитарних институција;
 - стварање, набављање и употребу неопходних чланака и материјала који се односе на обред или обичаје одређене религије;
 - писање, издавање и поделу релевантне публикације у овој области;
 - извођење религијске наставе на местима која су одговарајућа за те сврхе;
 - тражење и примање добровољних финансијских и других прилога од појединаца и институција;
 - обуку, именовање и постављање одговарајућих лидера;
 - прославу празника и церемонија које су у складу са нечијим религијским уверењем; и
 - успостављање и одржавање комуникације у вези са религијом са појединцима и заједницама на националном и међународном нивоу.